

Declaración de Mondariz-Balneario.
Asinada polos concellos de Cambados, Cuntis, Dozón, Moaña,
Mos, Redondela, Silleda e Mondariz-Balneario co gallo do 50
cabodano do pasamento de Ramón Cabanillas

Cúmpanse agora 50 anos da morte de Ramón Cabanillas, escritor e un dos poetas nacionais de Galicia, que faleceu en Cambados o 9 de novembro de 1959.

Co gallo desa efeméride estanse a celebrar polo noso país numerosos actos na súa memoria, nos que se atende á condición de figura senlleira da cultura galega, especialmente grazas á súa actividade literaria e produción poética –“Vento mareiro”, “Da terra asoballada”, “Na noite estremecida”...

Nós queremos afondar na vertente de Ramón Cabanillas como activista intelectual e político e como persoa vinculada á vida municipal porque Ramón Cabanillas traballou ao longo da súa vida e en diferentes épocas en varios concellos de Galicia: como funcionario do Concello de Cambados, durante 11 anos (desde 1895 a 1906); como secretario do Concello de Mos durante 4 anos (de 1917 a 1921); durante a súa estadía no Balneario de Mondariz baixo o acubillo de Enrique Peinador, foi concelleiro da corporación recién creada; e, finalmente, de 1937 a 1946 desempeñou o posto de traballo de secretario nos concellos de, Cuntis, Dozón, Meis, Moaña, Redondela e Silleda, en condicións persoais ben difíciles e suxeito a un expediente de depuración de responsabilidades políticas.

Como intelectual galeguista e activista político, Cabanillas foi un defensor da identidade, da lingua e da cultura galegas polo que se

Ile cualificou como “a voz lírica do movemento das Irmandades da Fala”.

Neste 50 cabodano do seu pasamento, os representantes das corporacións locais nos que traballou ou aos que estivo vinculado quere-
mos honrar a súa memoria, baixo o lema “O galego é a lingua pro-
pia dos concellos de Galicia” co que neste mesmo ano a FEGAMP
conmemorou os 25 aniversario da Declaración do Hostal que 187
alcaldes asinaron en Compostela en maio de 1984.

Esta efeméride é unha ocasión acaída para matinar sobre o papel dos
concellos e as deputacións de cara á consecución da plena normali-
zación lingüística do noso idioma.

Os concellos xogaron nestas tres últimas décadas un papel de avan-
garda na incorporación e implantación do galego como lingua xurí-
dica e administrativa nun proceso no que precisamente constitúe un
fito senlleiro aquela Declaración de Compostela de 1984, á penas
aprobada, en xuño de 1983, a Lei de normalización lingüística, que
declaraba o galego como lingua oficial e propia de Galicia e, xa que
logo, das corporacións locais, e consagraba a plena validez xurídi-
ca do seu uso. Con posterioridade, as corporacións protagonizaron
outros fitos como foron:

- A creación da Sección de Linguaxe Administrativa no Instituto da
Lingua Galega en 1985, a través dun convenio entre a Universidade
de Santiago, que creou o forno do que saíron documentos básicos
como os cadernos de documentación municipal, os primeiros voca-
bularios xurídicos e técnicos e os albores da terminoloxía adminis-
trativa.

- As ordenanzas e regulamentos municipais de uso do galego, que
contribuíron decisivamente á incorporalo como lingua de traballo
dos funcionarios e a consagrar a esixencia do seu coñecemento
como requisito de acceso ao emprego público, circunstancia esta
última que, por certo, tivo un efecto multiplicador de cara a divulgar
e prestixiar a lingua entre os novos funcionarios e traballadores das
administracións e que callou nunha realidade social que ao cabo

venceu as resistencias da doutrina xurisprudencial máis conserva-
dora do Tribunal Supremo.

- A Lei de uso do galego nas corporacións locais que aprobou o
Parlamento de Galicia en 1988, promovida polo movemento mu-
nicipalista galego e polas asociacións de funcionarios, foi un paso
adiante moi relevante xa que dispuxo que os documentos esenciais
das corporacións se debían redactar en lingua galega a partir da en-
trada en vixencia da Lei e, en calquera caso, nun prazo máximo de
adaptación de dous anos que alí se prevía.

Finalmente, a Lei de administración local de Galicia 5/1997, do 22
de xullo, convalidou a través do seu artigo 7º o contido das normas
anteriores e agrandou a extensión do uso do galego a outros eidos
moi importantes da vida local como o das escrituras públicas, das
inscricións rexistras e dos procesos xudiciais nos interveñan as cor-
poracións locais, obxectivos estes últimos que aínda hoxe en boa
medida están pendentes de acadar e aos que logo me referirei.

O resultado de todo ese proceso foi a incorporación dun número
crecente de autoridades e funcionarios locais ao uso oral e escrito
do galego que contribuíu a devolverlle a condición de lingua de
prestixio por medio da súa presenza nos actos oficiais e nos proce-
dementos e documentos xurídicos e administrativos, como nunca
antes se dera na historia do país.

Un dos sinais que definen a autonomía política de Galicia é o ca-
rácter oficial da súa lingua, e o recoñecemento dela como primeiro
valor cultural e como seña de identidade do pobo galego, o que con-
leva a obrigación legal de promocionar o uso do galego.

A Lei de normalización lingüística recoñeceu que para garantir a
implantación efectiva do galego como idioma oficial do país era
necesario programar e executar un proceso de normalización no
que impera o principio de que os poderes públicos -especialmente a
Xunta de Galicia e as corporacións locais- están obrigados a promo-
veren o uso do galego como lingua historicamente desfavorecida,

para incorporala de contado e canto primeiro aos ámbitos sociais dos que se viu arredada ao longo do tempo (usos administrativos e xurídicos, usos relixiosos, ensino, demais servizos públicos, relacións económicas e medios de comunicación social).

En setembro do 2004, o Parlamento de Galicia aprobou por unanimidade o Plan xeral de normalización da lingua galega (PNLG) que porfía naqueles obxectivos, analiza os seus presupostos e propón medidas concretas para a súa consecución. En concreto, o PNLG propón como obxectivos xerais para o sector das corporacións locais:

- Consolidar o papel normalizador delas por medio da xeralización do uso do galego como principal lingua de traballo e comunicación cos cidadáns.

- Incluir a promoción do galego no concepto de servizo que o concello lles ofrece aos cidadáns tanto directamente como a través das empresas concesionarias dos servizos públicos.

- Poñer os medios para que todo traballador ao servizo directo ou indirecto da administración local teña unha actitude favorable ao emprego da lingua galega, con coñecemento oral e escrito suficiente para atender nela ao cidadán que o desexe e practique a oferta positiva.

E como obxectivos específicos:

- Mellorar a calidade do idioma falado e escrito polos funcionarios e as autoridades.

- Reforzar nas autoridades e funcionarios a conciencia do seu protagonismo no proceso de normalización.

- Actualizar os recursos técnicos e incorporar as novas tecnoloxías informáticas para facilitar o traballo da administración.

O PNLG foi aprobado por unanimidade –ao igual que a LNL de 1983– non por casualidade senón porque ao longo do proceso de implantación da autonomía política de Galicia, as entidades públi-

cas e privadas e os axentes sociais defensores do uso do galego, así como a clase política do país foron conscientes da importancia dos temas lingüísticos e do seu carácter extraordinariamente sensible, que esixía actuar con consenso. Velá o pacto non escrito do que xurdiron a LNL de 1983 e o PNLG do 2004.

O resultado desa metodoloxía foi, como subliña o PNLG, que o uso das linguas oficiais en Galicia e nomeadamente do galego non orixinou ningún conflito significativo nin oposición social á progresiva implantación do proceso de normalización. Os redactores do PNLG e o Parlamento de Galicia recomendaron porfiar nese método cando sinalan como elementos básicos da súa “estratexia” para o clima das relacións lingüísticas en Galicia os da modernidade e da cortesía, que concretan en tres fórmulas:

- A oferta positiva do galego (as autoridades, funcionarios e traballadores públicos procuremos iniciar en galego as relacións nas que interveñamos).

- A oferta informativa do galego (informemos, en caso de dúbida, sobre a plena validez e eficacia xurídica da relación en galego).

- O uso da cortesía (usemos o galego como un exercicio de respecto e cortesía, e fuxamos das imposicións).

Noutras palabras, o método que presidiu a política lingüística deste país é a procura do consenso, á marxe de conflitos artificiosos que poden levar á sociedade galega a desandar o que, traballosa e proveitosamente, adiantou desde o establecemento da autonomía política. Noutras palabras, as actuacións nesta materia requiren actitudes positivas, cortesía persoal, tolerancia e capacidade de comprensión nos interlocutores.

As corporacións locais estamos obrigadas nestes momentos a continuar xogando un importante papel: o de evitar que se imponha a dinámica de crispación e de conflito ao tratarmos os temas lingüísticos, o de manter os avances e os sensibles equilibrios que se foron

tecendo nos eidos educativo, administrativo, xurídico, económico, ou dos servizos públicos e que sosteñen o uso da lingua galega nestes principios do século XXI.

Velaí onde debemos estar as autoridades e traballadores locais, na idea de que o galego non é patrimonio de ninguén senón que é un vínculo que nos une a todos, revalidando nesta singular coxuntura o protagonismo social e democrático que as corporacións xogaron ao longo das últimas décadas neste como noutros tantos eidos.

Esé o mellor homenaxe que lle podemos render a Ramón Cabanillas e a que, sen dúbidas, máis lle complacerá alá no Olimpo.

Mondariz-Balneario, 9 de novembro de 2009